

Naturen. Driftene. Behov, behov, behov. Psykolog Peder Kjøs

JEG, moren til SØNNEN MIN, prøver å slappe av litt, være litt god med seg selv etter en lang dag, men bekymringen ligger jo der:

Herregud. Man kan jo begynne å lure. Er det min skyld? Selvfølgelig lurer jeg på det.

Alle mødre lurer på det. Det slutter aldri.

Stykkets andre JEG, faren til DATTEREN MIN, blir anklaget for å være «en av DEM» - en mann, en som ser henne som en kvinne. Hva gjør blikket hans med henne, med oppveksten hennes?

Også han prøver å holde bekymringen fra livet:

Man skal ikke lete i barndommen etter forklaringer på alt.

Selvfølgelig er de skyldige, både moren og faren. Foreldreskap er noe av det vanskeligste man kan begi seg ut på. Ingen lykkes helt. Men det er kanskje ingen unnskyldning. Skyld og ansvar, det objektive og det subjektive, det rimelige og urimelige, hvem vi er og har vært overfor de sårbare som vi selv har valgt å sette til verden, er tema for Monica Isakstuenes nye stykke Se på meg når jeg snakker til deg. Handlingen foregår i et slags nøytralt, tidløst og stedløst rom, der to generelle konstellasjoner av foreldre og barn møtes, først en mor og en sønn, så en far og en datter. Som i eventyr eller drømmer representerer disse figurene det universelle, frigjort fra alt det spesifikke som kunne ha forklart eller bortforklart det vi ser i dem og dermed også i oss selv. Vi er østenfor sol og vestenfor måne, der alt som skjer gjelder oss alle.

Uten de vanlige formildende omstendighetene er det ikke pent, det vi får se.

SØNNEN MIN våkner opp etter leggetid og kommer inn til moren, JEG, som akkurat da koser seg med å kjenne etter hvor fint hun har det, hvor mye hun har å glede seg over, og da ikke minst nettopp sønnen. Men det skjærer seg umiddelbart:

JEG - Hva gjør du her, nå? Det er sent?

SØNNEN MIN - Egentlig ikke.

JEG - Jo. Det er sent. Og du skal ikke være her, du skal være der inne. Jeg sang for deg, jeg strøk deg over håret, jeg sa god natt, jeg gikk ut og lukket døren bak meg, du sovnet.

Visjonen om å være den gode, tålmodige moren møter virkelighetens krevende, utakknemlige barn. Riktig ille kan det gå, får vi se, når barnet ikke føyer seg etter forestillingen JEG har om hvordan forholdet burde være:

JEG - Du MÅ sove. Men du vil ikke.

Du vil faen ikke. Og da tar jeg deg opp og rister deg. - Rister. Og rister.

Man må ta i litt hvis det skal ha noen effekt. Jeg må ta i litt hvis du skal skjønne.

Du- Sshhhh.

Det var ikke meningen å ta så hardt i deg. Du er jo bare et lite barn, se på deg. UNNSKYLD.

Og det er ikke bare barnets behov som skaper problemer.

Den voksne har også sine ukontrollerte, ville impulser. Som i Isakstuenes romaner Vær snill med dyrene (2016) og Rase (2018) handler det om mødre som blir for sinte, som mister kontrollen, som kanskje slår, eller i hvert fall kjenner at de har det i seg, potensialet for å slå og på den måten bryte den hellige forestillingen om moderskapet, om de milde, tålmodige hendene. Her i Se på meg når jeg snakker til deg føres utforskningen enda et skritt videre inn i det forbudte, til de potensielle seksuelle undertonene i forholdet mellom foreldre og barn:

JEG - Ja? Kjenner jeg ikke en svak kribling? Et sug der nede? Gud, nei. Sånn kan jeg ikke tenke.

Men - jeg ser det jo, jeg merker det jo, alt som finnes i deg allerede. Naturen. Driftene. Behov, behov, behov.

SØNNEN MIN - Kom igjen, KVINNE, gi meg kroppen din, still mine behov.

Og naturligvis gjelder det ikke bare mødrene. Fedrene har det ikke stort lettere, og kommer ikke stort bedre fra oppgaven.

I stykkets andre del befinner vi oss i et enkelt skissert landskap, med noen steiner og noen trær, kanskje en skog. De to navnløse aktørene, en JEG og jenta/kvinnen DATTEREN MIN, snakker som om faren ligger død eller døende i skogen, med øyne som er i ferd med å fryse til is og gå i stykker som glass, nå som de ikke lenger er dekket av varme øyelokk.

Fordi Se på meg når jeg snakker til deg er skrevet slik det er, uten spesifikke personer eller steder, er det åpent for å assosiere til seg selv og sitt eget liv, men også til de andre historiene vi bruker til å tolke verden og livet. Måen assosiasjon rundt den døende faren i skogen går til en frossen Edens hage.

Er et av trærne Kunnskapens tre, som menneskene spiser av med den følge, som det står om i 1. Mosebok 3.7., at «Da ble øynene deres åpnet, og de skjønnte at de var nakne»?

Det framgår i hvert fall at DATTEREN MIN har fått en brå og uvelkommen innsikt og ser faren og seg selv som de er, mens JEG forsøker å holde på blindheten:

DATTEREN MIN - Alle døtre tenker sånn. Faren min har en pikk, tenker de plutselig. Er den immun mot meg, tenker de videre.

JEG - Hold opp med det der.

DATTEREN MIN - Men det er sant! Det kalles å vokse til. Å bli kvinne. Det er helt normalt, pappa.

Slik forsøker hun å ta ansvar for virkeligheten i all sin gru, mens han vegrer seg, øynene hans krystalliseres og han dør.

Det er et ulekkert teaterstykke, dette. Monica Isakstuen viker ikke unna det hun ser, og vi må innrømme at hun ser godt.

Vi kan forsøke å ikke se det mørke i forholdet mellom voksne og barn og kanskje også i oss selv, men selvvalgt blindhet, som den vi ser hos de to JEG i stykket, er et selvbedrag. Helt grotesk blir selvbedraget når begge foreldrefigurene krever av barna at de skal «Se på meg når jeg snakker til deg», slik de fleste av oss vel husker at våre egne foreldre har gjort. De krever at barna ikke skal vike med blikket, men se direkte på dem og på den måten måle seg selv mot dem som idealer og se at de selv kommer til kort. Barnet skal nektes å slå blikket ned i skam, men tvinges til konfrontasjon med sin egen litenhet og til kortkommenhet. Men så er det dette med at blikket går begge veier. Når barnet ser på den voksne blir jo også den voksne målt, mot barnets forventning, mot barnets appell til oss om å ta vare på det, fordi det er sårbart og har behov, å ha behov. Vil vi voksne tenke å bli kalt at barna våre skal se oss slik vi virkelig er? Tåler vi at barna ser rett på oss og tar med seg minnet om oss inn i voksenlivet og vurderer oss der, når det går mot vinter i Edens hage, når vi ligger der forsvarsløse?

Isakstuen tør, og hun utfordrer oss til å tørre det samme. De voksne hovedpersonene kunne hatt navnene MOR og FAR, men hun kaller dem JEG, som om det er henne selv, eller som om det er oss lesere, for vi tvinges til å lese at JEG sier dette, det er JEG som er alt dette. Det kunne ha vært meg. Kanskje er det meg.

Denne identifikasjonen må vi våge, for nesten uansett hvor mørk sannheten og hemmeligheten er, er det bedre å vite hva vi er. Det vi ikke vet, spiller sitt spill med oss uansett, i mørket, når vi ikke passer på. Når vi er alene med barnet og ingen ser oss, ikke en gang vi selv. Når vi håper at ikke en gang barnet selv egentlig ser oss, og ikke blir en voksen som husker slikt som ikke skal huskes.

Det er bedre å kjenne seg selv enn å leve i fornekning og selvbedrag, samme hvor greit lyset over speilet er, samme hvor ille sannheten viser seg å være. Det er det i oss som vi ikke vedstår oss som brått en dag får oss til å miste kontrollen.

Når man får barn - blir man så lettrørt. Ikke sant.

Eller: Man blir så lett satt ut.

 OBOS ConocoPhillips

ROGALAND

TEATER

SE PÅ MEG NÅR JEG SNAKKER TIL DEG!

AV **MONICA ISAKSTUEN**
REGISSØR **ØYVIND OSMO ERIKSEN**
SCENOGRAF **KJERSTI ALM ERIKSEN**
KOSTYMEDESIGNER **INGJERD MELAND**
LYSDESIGNER **KARL OSKAR SØRDAL**
MASKØR **SIGRID TEIGE**
MEDVIRKENDE **SVEIN SOLENES &
MARI STRAND FERSTAD**
FOTO / GRAFISK **STIG HÅVARD DIRDAL**
TEATERFORLAG **NORDISKA APS**

URPREMIERE INTIMSCÈNEN 7. NOVEMBER 2019
ALLE KOSTYMER & SCENOGRAFI ER TILVIRKET
VED ROGALAND TEATERS VERKSTEDER.